

NAUJOS ANTIOCHO PANDEKTŲ PAMOKYMŲ VERSIJOS BAŽNYTINIAME SLAVŲ SINAKSARE

Marina Čistiakova

Lietuvių kalbos instituto
Raštijos paveldo tyrimų centras
P. Vileišio 5, LT-10308 Vilnius, Lietuva
El. paštas marina.cistiakova@ki.lt

Santrauka. Pandektus – ištraukų iš Šventojo Rašto ir bažnyčios tėvų raštų antologiją – apie 620 m. vidurine graikų kalba sudarė Mar Sabos lauros vienuolis Antiochas Atalinos vienuolyno igumeno Eustachijaus prašymu. X a. Bulgarijoje šis rinkinys buvo išverstas į bažnytinę slavų kalbą ir netrukus tapo žinomas Kyjivo Rusijoje. Ne vėliau kaip XII a. septintajame dešimtmetyje Pandektų fragmentai buvo įtraukti į Sinaksarą, arba Prologą, kalendorinį šventųjų gyvenimų ir pamokymų rinkinį. Sinaksaro Išplėstinės redakcijos didaktinė dalis pirmajam pusmečiui buvo papildyta 21 kruopščiai suredaguota ištrauka iš Pandektų. XIV–XVII a. raštininkai vėl peržiūrėdavo Pandektų vertimą. Tyrimo objektu tapo naujos Antiocho Pandektų pamokymų versijos palyginus su tradicinėmis sinaksarinėmis ištraukomis iš šio šaltinio. Nagrinėjant apie 100 rudens–žiemos pusmečio XIII–XVII a. rankraščių medžiagą, buvo aptikti 6 tokie straipsniai. Į Eiliuotojo sinaksaro Maskvos ir Kirilo Belozerskiečio redakcijas, priklausančias Maskvos knyginei tradicijai, buvo įtrauktos dvi naujos versijos (Pamokymas apie pasninką ir maldą, Pamokymas apie tai, jei kas myli pasaulį). Pandektų fragmentai jose buvo parašyti iš šaltinio ištisai be reikšminių pakeitimų. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK), o vėliau ir Abiejų Tautų Respublikos (ATR) rankraštinėje tradicijoje atsirado daugiau naujų pamokymų variantų.

Naugarduko redakcijoje, *dviejose Išplėstinės redakcijos atmainose ir Muziejaus redakcijoje keturi tradiciniai sinaksariniai straipsniai buvo suredaguoti* (Pamokymas apie iškalbą, Pamokymas apie sapnus, Pamokymas apie pasninką ir apie maldą, Pamokymas apie tai, jei kas myli pasaulį). *Raštininkai taikydavo ypatingą pamokymų segmentavimo techniką ir koreguodavo jų stilistiką. Prieinama prie išvados, kad X a. atliktas vienuolio Antiocho kūrinio vertimas į bažnytinę slavų kalbą LDK knyginėje tradicijoje patyrė didesnę transformaciją negu Maskvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Antiocho Pandektų receptijoje LDK žemėse ir vėliau ATR ypatingą vaidmenį atliko ukrainiečių raštininkai.*

Reikšminiai žodžiai: *tekstologija, šaltiniotyra, rankraštinė knyga, pamokymai, vertimas, redakcija, Antiocho Pandektai, Sinaksaras, Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė, Abiejų Tautų Respublika.*

New Versions of the Sermons from the Pandects of Antiochus in the Church Slavonic Prologue

Summary. *The Pandects, an anthology of passages from the Holy Scripture and the writings of the Church Fathers, was compiled in Medieval Greek in around 620 by Antiochus, a monk of the Laura of Mar Saba, at the request of hegumen Eustachius of the Monastery of Atalina. In the 10th century, this collection was translated into the Church Slavonic language in Bulgaria and soon became known in Kyivan Rus'. No later than in the 1160s, fragments of the Pandects were included in the Synaxarion or the Prologue, a calendar collection of the lives of saints and sermons. The didactic part of the Expanded edition of the Prologue was supplemented for the first half of the year with 21 carefully edited passages from the Pandects. During the 14th–17th centuries, scribes revised the translation of the Pandects again. The subject of this study is the new versions of the Pandects of Antiochus in comparison with the traditional synaxarian sermons from this source. When examining about 100 copies of the Prologue from the autumn-winter half of the church year, dating back to the 14th–17th centuries, 6 such articles were found. In the Moscow and Kirill-Belozersky editions of the Prologue, which belong to the Moscow literary tradition, I found two new versions (A Sermon on Fasting and on Prayer, A Sermon on if one Loves the World). The fragments of the Pandects were copied from the source in their entirety, without introducing significant changes. In the manuscript tradition of the Grand Duchy of Lithuania (GDL), and later also of the Polish-Lithuanian Commonwealth*

(PLC), more new variants of the sermons appeared. In the Navahrudak edition, in the two varieties of the Expanded edition and in the Museum edition, four traditional Prologue articles were edited (A Sermon on Eloquence, A Sermon on Dreams, A Sermon on Fasting and on Prayer, A Sermon on if one Loves the World). The writers used a special technique of segmenting the sermons and amending their style. It is possible to conclude that the 10th century translation of the work of monk Antiochus underwent a greater transformation in the literary tradition of the GDL than in the Grand Duchy of Moscow. Ukrainian scribes played a special role in the reception of the Pandects of Antiochus in the lands of the GDL and later in the PLC.

Keywords: textual studies, source studies, manuscript, sermons, translation, edition, Pandects of Antiochus, Prologue, Grand Duchy of Lithuania, Polish-Lithuanian Commonwealth.

Pandektai (Πανδέκτης τῆς ἁγίας γραφῆς) yra teminis išrašų iš Šventojo Rašto ir bažnyčios tėvų raštų rinkinys. Juos apie 620 m. sudarė vienuolis Antiochas, kuris vienuolystės įžadus davė Atalinos vienuolyne Galatijos Ankyroje (dab. Ankara, Turkija), o paskui darbavosi Mar Sabos lauroje – dide-liame stačiatikių vyrų vienuolyne Judėjos dykumoje netoli Jeruzalės¹. 619 m. persams užėmus Ankyros miestą vienuoliai buvo priversti palikti Atalinos vienuolyną ir jo biblioteka tapo jiems neprieinama. Atalinos vienuolino igumenas Eustachijus kreipėsi į tėvą Antiochą prašydamas sudaryti jiems antologiją krikščioniškosios moralės klausimais². Atsakydamas į šį prašymą Antiochas parašė *Pandektus*, kurių pratarmėje įdėjo laišką igumenui Eustachijui, o po to išdėstė 130 skyrių apie krikščioniškąsias dorybes ir ydas – tikėjimą, pasninką, nusiminimą, gobšumą ir t. t.³

X a. Pirmojoje Bulgarijos imperijoje ši moralinė-asketinė antologija iš vidurinės graikų kalbos buvo išversta į bažnytinę slavų kalbą ir netrukus tapo žinoma

- 1 VASILIK, Vladimir. *Antioch. Pravoslavnaya entsiklopediya*, Moskva, 2001, t. 2, p. 499. [žiūrėta 2022 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.pravenc.ru/text/115742.html>>.
- 2 BECK, Hans-Georg. *Kirche und Theologische Literatur im Byzantinischen Reich*. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1959, p. 449–450.
- 3 BULANIN, Dmitrii. "Pandekty Antiokha". *Slovar' knizhnikov i knizhnosti Drevnei Rusi*, Leningrad, 1987, vyp. 1: XI–pervaya polovina XIV v., p. 290–291. [žiūrėta 2022 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lib.pushkinskijdom.ru/Default.aspx?tabid=4474>>.

Kyjivo Rusioje. Seniausias išlikęs *Pandektų* nuorašas, datuojamas XI a. (Voskr. 30 perg.), yra rytų slavų kilmės, jo tekstą išleido J. Popovskis⁴. Knyginėje rytų slavų XII–XVII a. tradicijoje fragmentai iš *Pandektų* buvo įtraukiami į *Sinaksarą*, arba *Prologą*, kalendorinį šventųjų gyvenimų aprašymų ir pamokymų rinkinį, kuris atlikdavo kasdienių mokomųjų religinių skaitinių funkciją ir buvo plačiai paplitęs rankraštinėje tradicijoje.

Rudens–žiemos pusmečio seniausių rankraščių analizė parodė, kad į *Sinaksaro Išplėstinę redakciją*, atsiradusią XII a. septintajame dešimtmetyje⁵, buvo įtrauktas 21 straipsnis. Sudarant *Sutrumpintą* ir tolesnes redakcijas iš dalies buvo perimti šie pamokymai, kuriuos laikome tradiciniais. Daugiausia raštininkai išlaikė kalendorinę ankstyvųjų *Sinaksaro* redakcijų pamokymų tvarką, tačiau kartais perkeldavo juos priskirdami naujoms datoms. Aktyviau straipsniai iš *Pandektų* buvo perskirstomi *Sinaksaro* redakcijose, kurios buvo paplitusios LDK ir vėliau ATR – *Kyjivo Sofijos, Naugarduko, Muziejaus, Kyjivo* ir *Rimuotojoje redakcijose*.

Žinios apie pasakojimus iš *Pandektų* pirmojo pusmečio *Sinaksaro* nuorašuose pateiktos L. Prokopenko ir M. Čistiakovos darbuose⁶, aktualiausia informacija nurodyta M. Čistiakovos 2022 m. straipsniuose⁷. Dauguma pasakojimų iš Antiocho *Pandektų*, įtraukiant juos į *Išplėstinę Sinaksaro redakciją*, buvo sure-

4 POPOVSKI, Josif. The Pandects of Antiochus. *Polata Knigopisnaya*, 1989, vol. 23–24, 202 p. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://kb.osu.edu/handle/1811/28582>>.

5 LOSEVA, Olga. *Zhitiya russkikh svyatykh v sostave drevnerusskikh prologov XII – pervoi treti XV vekov*. Moskva: Rukopisnye pamyatniki Drevnei Rusi, 2009, p. 76–77.

6 PROKOPENKO, Larisa. Prolozhnaya redaktsiya Pandekt Antiokha. *Drevnyaya Rus'. Voprosy medievistiki*, 2005, nr. 3 (21), p. 84–85. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.drevnyaya.ru/vyp/stat/s3_21_1.pdf>; CHISTYAKOVA, Marina. *Tekstologiya vil'nyusskikh rukopisnykh prologov: sentyabr'–noyabr'* (= *Vilniaus rankraštinųjų sinaksarų tekstologija: rugsėjis–lapkritis*). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008, p. 238–241; PROKOPENKO, Larisa. *Drevnii slavyanskii rukopisnyi Prolog: istoriya sozdaniya, redaktsii, bytovanie v XII–XIV vv. (sentyabr'skoe polugodie)*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2011, p. 360, 361, 364–368, 370, 372, 387, 398, 403, 411, 428, 430, 437, 438, 440–441; CHISTYAKOVA, Marina. *Rukopisnye prologi Velikogo knyazhestva Litovskogo i Pol'skogo korolevstva* (Krakowsko-Wileńskie Studia Slawistyczne, t. 13). Kraków: Scriptum, 2017, p. 50–52, 243–244.

7 CHISTYAKOVA, Marina. Pandekty Antiokha v tserkovnoslavyanskom Prologe (na materiale chtenii pervogo polugodiya). *Slavistica Vilnensis*, 2022, t. 66 (2), p. 10–27. DOI: [https://doi.org/10.15388/SlavViln.2021.66\(2\).68](https://doi.org/10.15388/SlavViln.2021.66(2).68); CHISTYAKOVA, Marina. Poucheniya iz Pandektov Antiokha v Prologe: ukazatel' incipitov. *Slavistica Vilnensis*, 2022, t. 66 (2), p. 141–150. DOI: [https://doi.org/10.15388/SlavViln.2021.66\(2\).76](https://doi.org/10.15388/SlavViln.2021.66(2).76).

daguoti⁸. Apie įtrauktų pakeitimų pobūdį galima spręsti pagal *Pamokymo apie sapnus* fragmentą, pateiktą toliau 3 lentelėje (plg. 2 ir 3 stulpelius).

Be tradicinių skolinių iš šio šaltinio, būdingų *Išplėstinei redakcijai* ir perimtu į vėlesnes redakcijas, *Sinaksare* randama naujų jų versijų. Šio tyrimo objektu tapo naujos Antiocho *Pandektų* pamokymų versijos atskiruose *Sinaksaro* nuorašuose, nuorašų grupėse ir redakcijose. Nagrinėjant apie 100 rudens–žiemos pusmečio XIII–XVII a. rankraštinį sinaksarų⁹ buvo aptiktos 6 naujos versijos. Tyrimo tikslas buvo išnagrinėti šiuos tekstus. Tikslui pasiekti buvo iškelti keli uždaviniai: a) parodyti naujų versijų kalendorinį priskyrimą *Sinaksare*, b) nustatyti jų priklausymą tam tikrai redakcijai, c) atskleisti teksto apdoravimo mechanizmus, d) identifikuoti, kurioje rankraštinėje tradicijoje aptinkama daugiausiai naujų pamokymų versijų. Tyrimo metodika paremta rankraštinio paveldo analizės principais, taikant lyginamąjį bei tekstologinį metodus. Atskleidžiant skolinčių tekstų redagavimo būdą sinaksarinio pamokymo formavimosi procese, naujos pamokymų versijos buvo pažodžiui sugretintos su tradiciniais jų atitikmenimis ir šaltinio tekstu. Gautos išvados taikytinos tiriant kitų didaktinių rinkinių sąveiką ir kaupiant žinias apie LDK rankraštinės tradicijos ypatumus.

1. *Pamokymas apie tuščiažodžiamą, inc.: Праздънословесыє. ѿ праздънодѣанна раждакть сѧ. и нечаанна бѣдоуштинѣ...*, kuris yra 33 *Pandektų* skyrius, iš pradžių buvo įtrauktas į *Sinaksaro Išplėstinę redakciją* gruodžio 30 d. Kaip ir dauguma skolinių iš *Pandektų*, šaltinio tekstas *Išplėstinėje redakcijoje* buvo sureduotas. XIV a. pabaigos Naugardo kilmės *Sinaksaro* nuoraše Tip. 158¹⁰, atspindinčiame *Sutrupintą redakciją*, šis pamokymas pateiktas du kartus: gruodžio 15 ir 29 d. Dvi to paties pamokymo versijos atsirado todėl, kad nuorašo Tip. 158 ar jo pirmtako sudarytojai neapsiribojo *Sinaksaro* straipsniu, o dar kartą pasinaudojo pirminiu šaltiniu. Gruodžio 15 d. pamokyme tiksliai atkurtas Antiocho *Pandektų* tekstas, o gruodžio 29 d. skaitinys atspindi suredaguotą *Sinaksaro Išplėstinės redakcijos* pamokymo versiją.

Eiluitojo sinaksaro Kyjivo redakcijoje, sukurtoje Kyjivo metropolijoje tarp 1462 ir 1496 m.¹¹, pateiktos dvi *Pamokymo apie tuščiažodžiamą* versijos. Lapkričio 27 d. skaitinys sutampa su sinaksarine versija, o gruodžio 15 d. tekstas yra artimas šaltiniui, plg. pradinę pamokymo dalį (žr. 1 lentelę).

- 8 *Išplėstinės redakcijos Sinaksaro* pamokymų koreliacija su šaltiniu yra atskira tyrimo tema, šiame straipsnyje ji nenagrinėjama.
- 9 Žr. jų sąrašą: CHISTYAKOVA, Marina. *Predvaritel'nyi svodnyi katalog cerkovnoslavjanskikh prolozbnjykh tekstov*, t. 3: Noyabr' (= Preliminarus suvestinis bažnytinio slavų *Sinaksaro* tekstų katalogas, t. 3: Lapkritis). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2019, p. 8–22.
- 10 Sutrupinti nuorašų pavadinimai iššifruoti straipsnio pabaigoje.
- 11 CHISTYAKOVA, Marina. *Rukopisnye prologi Velikogo knyazhestva Litovskogo...*, p. 181.

Kyjivo redakcija, 27.XI (Uvar. 56, lap. 259–259v)	Sutrumpinta redakcija, 30.XII (Tip. 158, lap. 121v)	Kyjivo redakcija, 15.XII (Uvar. 56, lap. 322–322v)	Antiocho Pandektai*
Празнословіє. н <u>празнохоженіє</u> ражаєт са ѿ <u>бєстрашїа бѣжїа</u> . н не ѿ чааніє бєдоушї <u>моукѣ</u> . аще бо быхомь мжкѣ боамн са. празнословци быхомь нколинже быан,	Празнословые н <u>празногоженые</u> ражають са ѿ <u>бєстрашыа бѣнїа</u> . н ѿ нечапаныа бєдоушї <u>моукѣ</u> . аще бо быхомь мукѣ боамн са. празнословци быхомь нколинже быан.	Пра̑знословіє, ѿ <u>пра̑знохоѣанїа</u> ражаєт [†] са н нечаанїє бѣжажшїи̑ бѣгѣ. аще ан цыкы боамн са быхомь. н црѣва <u>желати</u> . то не быхѿ пра̑знословеснн нколинже.	Праздънословесыє. ѿ <u>праздънохоѣаннїа</u> раждають са. н нечааннїа бѣдоуштннхѣ. аштїє бо мжкы боамн са быхомь. н црѣва <u>желанн</u> . не быдѣ праздънословеснн нколинже.
<u>їа гнѣа</u> заповѣдъ єсть. слово протнвѣ <u>вѣдї</u> възѣати <u>вѣ днѣ</u> <u>сѣжннн</u> ѿ празнѣ глѣ. <u>нбо</u> пользы дѣшн не прнноснтъ <u>праздєнь</u> глѣ...	іако гнѣа заповѣдъ єсть. слово протнвѣ въздати <u>вѣдї вѣ днѣ сѣжннн</u> о празанѣ глѣ. <u>нбо</u> ползы дѣшн не прнноснтъ <u>праздєнь</u> глѣ...	пачє же іако гнѣа заповѣ [†] єсть. слово въздати <u>нѣмѣ вѣ</u> <u>врѣмїа соудное</u> ѿ <u>празнѣ</u> глѣ. <u>єлнкоже</u> польза дѣшн не прнноснтъ. <u>празнн</u> <u>гнѣа сѣжтѣ</u> ...	пачє же іакоже гнѣа єсть заповѣдъ. слово въздати <u>нѣмѣ вѣ</u> <u>врѣмїа сѣжѣное</u> . о празднѣ глѣ. <u>єлнкоже</u> польза дѣшн не прнноснтъ. <u>празднн</u> <u>гнѣа сѣжтѣ</u> ...

* Popovskij, Josif. The Pandects of Antiochus..., p. 56–57.

2. *Pamokymas apie iškalbą*, inc.: Блага словеса отъ добраго скровништа срѣнаго нсходать..., kuris yra 61 *Pandektų* skyrius, įėjo į *Išplėstinę* ir paskesnes Sinaksaro redakcijas gruodžio 18 d. *Naugarduko redakcijoje*, sukurtoje LDK XV a. antrojoje pusėje, tai pačiai dienai pateikta nauja šio pamokymo versija. Tekstas su incipitu Добраа словеса ѿ добраго срѣа нсходѣ... stabiliai kartojasi visuose žinomuose šios redakcijos nuorašuose rudens–žiemos pusmečiui – F 19-95, Tich. 520 ir Muz. 4102. Raštininkai suredagavo ir vietomis sutrumpino tradicinį sinaksarinį tekstą, taip pat papildė jį autoriniais intarpais. Pakeitimai buvo atlikti nesiremiant *Pandektų* tekstu, redaktoriai stengėsi padaryti tekstą suprantamesnį to meto skaitytojams, plg. pradinę pamokymo dalį (žr. 2 lentelę).

Visas *Naugarduko redakcijos Pamokymo apie iškalbą* tekstas paskelbtas M. Čistiakovos 2012 m. straipsnyje¹².

12 CHISTYAKOVA, Marina. O strukture osenne-zimnego toma novogrudskoi redaktsii. In *Naujausi kalbų ir kultūrų tyrimai*. Vilnius: Petro ofsetas, 2012, p. 17–19. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.academia.edu/1912086>>.

<i>Naugarduko redakcija</i> (Tich. 520, lap. 67)	<i>Sutrumpinta redakcija</i> (Tip. 156, lap. 119v)	<i>Antiocho</i> <i>Pandektai*</i>
Добраа словеса ѿ добраго срѣѡ исходѡ. аще кто не очистишь срѣѡ своего ѿ злаго порока своего ѿ лихорѣѡ.	Бл҃гаа словеса ѿ бл҃гаго скровнища ср҃тнаго исходѡтъ. аще кто не очиститѣ ср҃дца своего ѿ злословесна.	Блага словеса отъ добраго скровништа ср҃тнаго исходѡтъ. аште бо кто не чинитѣ ср҃ца своего отъ зѣлословесна.
то не можетъ такын добраа слова изг҃лти николиже. хотя бы хотѣлъ что добро молвити. а людѣ невнатна сжѣт слова его. ни бѣи цина.	то добра бесѣдовати не можетъ. аще бо цинитѣ сѧ гл҃ти послушникомъ. неприатна суть словеса его.	добра бесѣдовати не можетъ. аште бо и цинитѣ сѧ гл҃ати послушникомъ. неприатна сжѣт словеса его
но ѿмѣна сжѣт. не ндоуши д҃ха ст҃го въ злѡ своѡ ср҃ци, аще кто хочеть оуцнити кѡ. проси совѣ прежде словеси бж҃їа на ѡвръшенїе зстѣ свои...	но ѿмѣтна. не ндоуши бл҃гити ст҃го д҃ха. хотя оубо ползоватн кому въ словесѣ. да проситѣ оу г҃а слова. на ѡвръзенье оустѣ своихъ...	и отъмѣтна. не ндоушта цнати благодѣтн ст҃го д҃ха. хотан оубо пользовати комю словесемъ. да проситѣ оу бж҃ слова словеси. въ отъвръстн оустѣ его...

* Popovski, Josif. The Pandects of Antiochus..., p. 91.

3. *Pamokymas apie sapnus*, inc.: Понеже и҃терн вѣровавше сонѣемъ..., kuris yra 84 *Pandektų skyrius*, buvo įtrauktas į *Išplėstinę* ir vėlesnes *Sinaksaro* redakcijas vasario 26 d. Nauja pamokymo versija atsirado vasario 25 d. *Išplėstinės redakcijos ypatinėjimo atmainoje*, žinomoje iš LDK kilusių XV a. antrosios pusės – XVII a. pradžios nuorašų (BAN 13.8.2, BN 12185 III ir NBKM 1043). Kurdami nau-

3 LENTELĒ

<i>Išplėstinės red. ypa-</i> <i>tingoji atmaina</i> (BAN 13.8.2, lap. 290)	<i>Išplėstinė redakcija</i> (Tip. 161, lap. 333v–334)	<i>Antiocho</i> <i>Pandektai*</i>
—	Понеже и҃терн вѣроваша сномъ. совратнша сѧ съ праваго пүтн. сего рѡ въсписаемъ вамъ тако не подобаетъ вѣровати аероходнымъ сномъ си бо нѣ истина но мысл блүдаши.	Понеже и҃терн вѣровавше сонѣемъ. сѣвратнша сѧ съ правааго пж҃тн. сего ради въсподинаемъ вамъ любни. тако не подобаетъ намъ прѣпростѣ нцати. аероходьнымъ. и многообразьнымъ ^{сн} номъ. си бо ничѣтоже нно сжѣт. нѣ мыслн блүдаштн.

* Popovski, Josif. The Pandects of Antiochus..., p. 123–124.

<i>Išplēstinās red. upatīngojī atmaina</i> (BAN 13.8.2, lap. 290)	<i>Išplēstinā redakcija</i> (Tīp. 161, lap. 333v–334)	Antiocho <i>Pandekta</i> *
—	ПОДОБИЯ И ЦЕТѢНЬЯ ЛУКАВЫИ БѢСЪ. НА ПРЕШЕНЬЕ НАШЕ. И ТѢМЪ НА СЛАСТЬ ВЕДУТЬ ТЛВКН	ПОДОБИЯ И ПРИВНДѢННІЯ И РЖГАННІЯ ЛУКАВЫНХЪ БѢСЪ. НА ПРЕЛЪШТЕННІЕ НАШЕ. И ПОСЛѢДОВАНИЕ АСТЕЛМ НХЪ. ПРОЧЕИ ЖЕ ДА И НА СЛАСТЬ НИЗЪВЛѢКЖТЬ ТЛВКА.
—	О НЕХЪ ПРОРЕ ^ѣ ИЮДА НИАКОВЛЬ. СИ БО СОНЬЯ ВИДАТЬ ИДИЖЕ ПЛОТЬ СКВЕРНАТЬ. И ГБСТВО ХУЛАТЬ.	ІАКОЖЕ ГЛЕТЬ АПІЛЪ НЕЖДА ІАКОВЛЬ. СО ЕДИННѢХЪ ТАКОВѢХЪ. РЕЧЕ БО. ТАКОЖДЕ ОУБО И СИ СОНЬЯ ВИДАШТЕ. ПЛЪТЬ ОУБО СКВЕРНАТЬ. ІСА ЖЕ ОТЪМѢТАЖТЬ. СЛАВЫ ЖЕ ХУЛАТЬ.
—	ІЕКЛІСНАСТ ^ѣ ЖЕ НЕ ПОРАБОТИ СЛ СНОЦЛЪ ДА НЕ ПРОГНѢВАЈЕТ СЛ НА ТА ГБ. ІАКО СОНЬЯ ПРЕЛСТАТЬ БЕЗУМНЫЯ.	ІЕКЛІСНАСТЪ ЖЕ. ПРИХОДИТЬ БО ГЛА СЪНЬЯ. МНОЖЕСТВОМЪ НАПАСТНИ. И ГЛАСЪ БЕЗОУМНАГО. МНОЖЕСТВОМЪ СЛОВЕСЪ.
—	—	И ПРИРЕЧЕТЬ. НЕ ДАЖДЬ ОУСТОМЪ СВОИИ СЪГРѢШИТИ. И ПЛЪТИ ТВОЕИ. ДА НЕ РАЗГНѢВАЈЕТ СЛ БѢ НА ГЛАСЪ ТВОИ. И РАСТЯНТЬ ТВАРЬ РОУКОУ ТВОЕИЖ. ІАКО ВЪ МНОЖЕСТВѢ СЪНЬИ И СОУІЕТЪ. И СЛОВЕСЪ МНОГЪ. И СПРАХОВИТЬ РЕЧЕ. ІАКО СЪНЬЯ ВЪПЕРАТЬ БЕЗЖИЗНЬЯ.
—	ІАКОЖЕ БО ГОНАИ ВѢТРЫ. И ХОТА ІАТИ СВОИ СТѢНЬ. ТАКО БО И ІЕЦЛ ^ѣ ВѢРЫ СНОЦЛЪ. КАІА БО О ^ѣ ЛЖІ ИСТИНА.	ІАКОЖЕ ІЕЦЛАН ЗА СТѢНЬ. И ГОНАИ ВѢТРЫ. ТАКОЖДЕ ІЕЦЛАН ВѢРОУ СОНІЕЦЛЪ. ОТЪ ЛЪЖА БО ТА ИСТИНА.
—	—	И ПЛ ^ѣ . ВРАЖЕННІЯ И КОБЕНЬЯ И СОНЬЯ. СОУІЕТА СЖТЬ.
—	МНОГИ БО ПРЕЛЪСТИША СНЫ. И ОПАДОША НАДѢЮЩИИ СЛ НА НА. АЩЕ ІАВІТ СЛ КОМУ ИЛИ СВѢТЪ ИЛИ ОГНЬ. НИКАКОЖЕ ВѢРУИ. ТѢМЪ БО ПРЕЛЩАЮТЬ ДЬЯВОЛЪ.	МНОГИ БО ПРЕЛЪСТИША СЪНЬА. И ОТПАДОША НАДѢИЖШТЕ СЛ. АШТЕ ОУБО ІАВИТЬ СЛ КОМОУ. ПОДВИЗАИЖШТИИМЪ СЛ. ИЛИ СВѢТЪ. ИЛИ ОБРАЗЪ ЕДИННЪ ОГНЕЗРАЧЕНЪ. НИКАКОЖЕ [ТАКОЖЕ] ДА НЕ ПРИЕДИНЕТЪ. ТАКОВААГО ДѢННІЯ. ПРЕЛЪСТЬ БО ІЕСТЪ. ІАВѢ ОТЪ ЗЪЛОКЪЗНЬЯ ВРАЖЬЯ.

<i>Išplėstinės red. ypatinėjimai</i> (BAN 13.8.2, lap. 290)	<i>Išplėstinė redakcija</i> (Tip. 161, lap. 333v–334)	Antiocho <i>Pandektai</i> *
<p>МНОГО КРОѢ БО ВРАТѢ ДІАВОЛЪ ВЪ АГЛЪ СВѢТЕЛЪ ПРЕОБРАЗУЮЩАГО СЯ Ё. ДОБРО ОУБО Ё ПРѢЖДЕ СНА ГЛАТН МЛТВОУ СІЖ НА ПРОГНАНІЕ ВРАЖІА ЛЕСТИ.</p>	<p>ПАВЕЛЪ БО ГЛАТЬ. И ВЪ АНГЛЪ СВѢТЕЛЪ ПРООБРАЗУЮЩА СЯ КЕ ЕГО. ДОБРО ОУБО ЕСТЬ ПРЕЖЕ СНА ПОМОЛН СЯ МОЛН СЯ МЛТВОУ СЕЮ НА ПРОГНАНЫЕ ВРАЖЬЯ ЛЬСТИ.</p>	<p>СЕМОУ ЖЕ И ЗАВѢ АПЛА ОУЧИТЬ НЫ. ВЪ АНГЛА СВѢТЛА ПРѢОБРАЗУЮЩААГО СЯ ГЛА. ДОБРО ОУБО ЕСТЬ ПРѢЖЕ СЪНА НА ЛОЖИ. НА СЪХРАНЕНИЕ ДШН. И ПРОГЪНАНЫЕ ЛЬСТИ. ПОМОЛНТИ СЯ МОЛНТВОЖ СЕЖ.</p>
<p>ВЪСЪДРЪЖИТЕЛЮ СЛОВО ѠТѢЕ. САМЪ СВЪРШЕНЫН БѢ ІВЪ ХЪ. МНОГАГО РАѢ ТВОЕГО МЛРАДІА. НИКОЛІИ ѠЛОУЧАН СЯ СВОИ РАѢ...</p>	<p>ВЪСЪДРЪЖИТЕЛЮ СЛѠ ѠТѢЕ. САМЪ СВЕРШЕНЫН БѢ ІСѢ ХЪ. МНОГАГО РАѢ ТВОЕГО МЛРАДЬЯ. НИКОЛІИ ѠЛУЧАН СЯ РАБЪ СВОИХЪ...</p>	<p>ВЪСЪДРЪЖИТЕЛЮ СЛОВО ѠТѢЕ. САМОСЪВРШЕНЫН ТІВЪ ХЪ. АДРААГО ТВОЕГО МЛСРДЬЯ ІСОУ. ДОБРЫН ПАСТОУШЕ СВОИХЪ ОВЬЦЪ. НЕ ПРѢДАЖДЪ МЕНЕ КРАМОЛЪ ЗМНИНЪ...</p>

ją straipsnio versiją raštininkai pasinaudojo *Išplėstinės redakcijos* pamokymu. Pirmoji jo dalis buvo pašalinta, paliktas tik prieš miegą kalbamos maldos tekstas ir pasakojimas apie Sinajaus vienuolį. Pasakojimo sklandumo sumetimais pradžioje pridėta įvadinė frazė, kurios šaltinyje nėra.

4. *Pamokymas apie pasninką ir maldą*, inc.: Чръноризъць хотя чнстомь постомь. себе бѣѣ присконти..., kuris yra 7 *Pandektų* skyrius, buvo įtrauktas į *Eiliuotojo sinaksaro Kirilo Belozerskiečio redakciją* lapkričio 28 d. Ši *Sinaksaro* redakcija atsirado Rostovo arkivyskupijoje XV a. šeštajame dešimtmetyje. Gali būti, kad tiesiogiai Kirilo Belozerskiečio vienuolyne, nes iš ten kilęs seniausias redakcijos kompleksas, datuojamas 1452 m. (Kir-Bel. 1/1240, Sof. 1353, Sof. 1332)¹³. Pasakojimą, perrašytą iš šaltinio be pakeitimų, vėliau paveldėjo *Kirilo Belozerskiečio išplėstinė redakcija*, žinoma dviejuose nuorašuose (Usov. 44, MGU 1563).

Dar viena *Pamokymo apie pasninką ir maldą* versija pateikta *Išplėstinės redakcijos ypatingoje atmainoje*, sukurtoje LDK raštininkų. Žinomi trys šios atmainos ukrainiečių kilmės nuorašai, datuojami XVI–XVII a. (Jav. 4, NMB IX A 44, Jav. 5). Juose *Pamokymas apie pasninką* padalintas į tris dalis ir priskirtas trims

13 CHISTYAKOVA, Marina. Novye dannye o rodstve moskovskoi i kirillo-belozerskoi redaktsii Stishnogo prologa (sentyabr'–noyabr'). *Slavistica Vilnensis*, 2014, t. 59, p. 41–42. [žiūrėta 2022 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.academia.edu/10229404>>; NOVIKOVA, Olga. K izucheniyu Stishnogo prologa serediny XV veka iz Kirillo-Belozerskogo monastyrya. *Vestnik Al'yans-Arkheo*, 2015, vyp. 12, p. 10. [žiūrėta 2022 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://arkeo.ru/files/Vestnik_Alyans-Arkeo_Vyp._15.pdf>.

gretimoms datoms: pasakojimo pradžia – vasario 7 d., vidurinė dalis – vasario 9 d. ir pabaiga – vasario 10 d. Atrodo, kad LDK raštininkai nežinojo *Kirilo Belozerskiečio redakcijos* versijos ir ėmėsi šaltinio savarankiškai, taikydami ypatingą pamokymo segmentavimo techniką bei šiek tiek koreguodami jo tekstą, plg. pradinę dalį (žr. 4 lentelę).

4 LENTELĖ

<i>Išplėstinės red. ypatingoji atmaina</i> (NMB IX A 44, lap. 372v)	<i>Kirilo Belozerskiečio išplėstinė redakcija</i> (MGU 1563, lap. 428v)	Antiocho <i>Pandektai*</i>
Черноризецъ ходоу чистѡ постѡ. секе ѡ бѣѣ присвонти. и бѣѣшее вѣстиннѣ пошеніе. <u>длѣно ѣ</u> изволанти.	Черноризецъ хотан чѣѣ постомъ секе бѣѣ присвонти. <u>свѣще истинное пошеніе долже</u> естъ изволанти.	Черноризецъ хота чистомъ постомъ. секе бѣѣ присвонти. <u>сѡушtee истокое поштенне.</u> <u>длѣжьнь</u> естъ. изволанти.
а не порабоцати са сѣастѣ. и веліе. бѣмлоуѣ дѣати вынж. такобыа агглоу рекѣ. и съ правѣныи анкѣ свобождѣ. <u>на нѣо земныа</u> <u>възводѣ.</u> заѣ драхлжа. онамо же свѣта са...	а не порабоцати са стѣремъ. и веліе бѣмлоуѣ дѣлати вынж. и таковын аггеломъ ретнѣ и с правѣннки анкѣ. <u>свобождаем</u> <u>бо земны, на нѣнаа тѣшт</u> <u>са.</u> заѣ драхлжа, онамо свѣтнт са...	а не пораблати са стратемъ. и веліе безмльвне дѣати вынж. и таковын агглоу ретнтъ. и съ правѣдныи анкоуѣтъ. свобождаемъ бо <u>земнынхъ</u> <u>на небесккаа тѣшт са.</u> сѣде драселоуѣ. онамо свѣтъантъ са...

* Popovski, Josif. The Pandects of Antiochus..., p. 16–17.

5. *Pamokymas apie gobšumą*, inc.: сѣжпость. отъ малодѣшннн прозѣбаецъ. пате же отъ невѣрна..., kuris yra 10 *Pandektų* skyrius, pateiktas toje pačioje nuorašų grupėje (Jav. 4, NMB IX A 44, Jav. 5) vasario 15 d. Sinaksarinis tekstas koreliuoja su pradiniu šaltinio fragmentu nuo pamokymo pradžios iki žodžių ...прнѣмлетъ мѣздаж вѣрѣнж. не оуцорнтъ бо гладомъ гѣ дѣша правѣдныи.

Išsamioji *Pamokymo apie gobšumą* versija įėjo į *Sinaksaro Muziejaus redakciją* gruodžio 11 d. Raštininkai nukopijavo visą 10 *Pandektų* skyrių be reikšmingų pakeitimų. *Muziejaus redakciją* sudarė ATR ukrainiečių raštininkai ne vėliau kaip XVII a. penktajame dešimtmetyje. Žinomas vienintelis jos nuorašas, parašytas apie 1643 m. veikiausiai Lvivo arkivyskupijoje – KDA 178¹⁴.

Išplėstinės redakcijos ypatingoji atmaina, kuriai atstovauja nuorašai Jav. 4, NMB IX A 44, Jav. 5, atsirado anksčiau negu *Muziejaus redakcija*. Taigi sutrumpintoji *Pamokymo apie gobšumą* versija yra jaunesnė už išsamiąją sinaksarinę versiją, o tai rodo, kad šios versijos atsirado nepriklausomai viena nuo kitos.

6. *Pamokymas apie tai, jei kas myli pasaulį*, inc.: МЖЖН. НЖЕ ХЪЫ РАДИ ЛЮБВЕ. ОСТАВНВЪШЕ РОДНТЕЛА. Н ЧАДА..., paskolintas į *Muziejaus redakciją* lapkričio 27 d., siejamas su 15 *Pandektų* skyriumi. Redaktoriai pakoregavo pradinę šaltinio teksto dalį. Šis pamokymas tuo pačiu vertimu žinomas *Eiluiotojo sinaksaro Maskvos* (31.I) ir *Kirilo Belozerskiečio redakcijose* (11.II). Trijų versijų sugretinimas su šaltiniu parodė, kad straipsniai *Eiluiotajame sinaksare* susiję vienas su kitu (*Maskvos redakcijos* versija perimta *Kirilo Belozerskiečio redakcijoje*), o *Muziejaus redakcijos* variantas nuo jų nepriklausomas.

5 LENTELĖ

<i>Muziejaus redakcija</i> (KDA BAM 178, lap. 302)	<i>Maskvos redakcija</i> (TSL 721, lap. 326v)	<i>Kirilo Belozerskiečio</i> <i>redakcija</i> (Kir. Bel. 1/1240, lap. 282v)	<i>Antiocho</i> <i>Pandektai*</i>
МЖЖН НЖЕ ХЪЫ РАДИ ЛЮБВЕ ОСТАВНВЪШЕ РОДНТЕЛА Н ЧАДА, Н БРАТІЮ. Н ВСА ВЪКА СЕГО ОУМЕТЫ НН <u>ВО</u> <u>УТОЖЕ</u> ВЪМЕНИВЪШЕ, ДА ХЪА ПРНОВРАЩІЕ.	МОУЖН НЖЕ ХЪЫ РАДИ ЛЮБВЕ ОСТАВНВЪШЕ РОДНТЕЛА. Н ЧАДА. Н БРАТНЮ, Н ВСА ВЪКА СЕГО. СМЕТЫ ВЪМЕНИВЪШЕ. ДА ХЪ ОУГОДАТЪ. ДА ХЪА ПРНОВРАЩІТЪ.	МОУЖН, НЖЕ ХЪЫ РАДИ ЛЮБВЕ ОСТАВНВЪШЕ РОДНТЕЛА. Н ЧАДА Н БРАТІЮ. Н ВСА ВЪКА СЕГО ОУМЕТЫ ВЪМЕНИВЪШЕ. ДА ХЪОУ ОУГОДАТЬ. ДА ХЪА ПРНОВРАЩІОУТЬ.	МЖЖН. НЖЕ ХЪЫ РАДИ ЛЮБВЕ. ОСТАВНВЪШЕ РОДНТЕЛА. Н ЧАДА. Н БРАТНЖ. Н ВСЪ ВЪКА СЕГО ОУМЕТЫ МЪНВЪШЕ. ДА ХЪОУ ГОДЪ БЖДЕМЪ ДА ХЪА ПРНОВРАЩІТЕЛЪ.
НЕ МОЗЪМЪ ЗДЕ НСКАТИ СЛАВЫ. НН ПЛОТН ОУГОДА ДА <u>НЕ ТВОРИМЪ</u> . НН ВРЕМЕННЪ Н ТАЪННХЪ ВОЗЛЮБИМЪ...	НЕ МОЗЪМЪ ЗДЕ НСКАТИ СЛАВЫ. НН ПЛОТН ПРОМЫСА СЪДЪЕМЪ. НН ВРЕМЕННЪ НН ТАЪЮЩІ ВОЗЛЮБИМЪ...	НЕ МОЗЪМЪ ЗДЕ НСКАТИ СЛАВЫ. НН ПЛОТН ПРОМЫСА СЪДЪЕМЪ. НН ВРЕМЕНННХЪ Н ТАЪЮЩІНХЪ ВЪЗЛЮБИМЪ...	НЕ МОЗЪМЪ СЪДЕ НСКАТИ СЛАВЫ. НН ПЪТН ПРОМЫСА СЪДЪИМЪ. НН ВРЕМЕНННХЪ. Н ТАЪЖШТННХЪ ВЪЗЛЮБИМЪ...

* Popovski, Josif. *The Pandects of Antiochus...*, p. 26.

Išvados

Antiocho Pandektų vertimas bažnytine slavų kalba pradėtas adaptuoti ankstyvajame *Sinaksaro* pamokomojo skyriaus plėtotės etape, kai XII a. septintajame dešimtmetyje į *Išplėstinę redakciją* pirmajam pusmečiui buvo paskolintas 21 straipsnis, suredagavus daugumos jų tekstą. Kuriant paskesnes redakcijas ir jų atmainas pasinaudota jau įtrauktais į *Sinaksarą* straipsniais. Nauji pamokymai iš *Pandektų* į *Sinaksarą* buvo pridėti tik retkarčiais, aktyviau vyko anksčiau žinomų pamokymų perkėlimas į kitas datas.

Pažymėtina, kad Maskvos knyginėje tradicijoje *Pandektų* tekstu naudotasi nedažnai (naujos versijos *Eiliuotojo sinaksaro Maskvos* ir *Kirilo Belozerskiečio redakcijose*, taip pat *Sutrupintos redakcijos* nuoraše Tip. 158). Visais atvejais *Pandektų* straipsniai buvo perimami iš šaltinio ištisai be reikšmingų pakeitimų.

Kitoks vaizdas stebimas LDK knyginėje tradicijoje, o vėliau – ir ATR. Sudarant naujas redakcijas, taip pat kuriant ypatingas atmainas *Išplėstinės redakcijos* pagrindu, tradiciniai sinaksariniai straipsniai buvo redaguojami (*Pamokymas apie iškalbą*, *Pamokymas apie sapnus*, *Pamokymas apie pasninką ir apie maldą*, *Pamokymas apie tai, jei kas myli pasaulį*). Daugeliu atvejų Kyjivo metropolijos raštininkai *Pandektais* naudojosi savarankiškai, žinomas tik vienas atvejis, kai nauja versija buvo perimta iš ankstesnės sinaksarinės tradicijos (nuorašas Tip. 158 ir *Eiliuotojo sinaksaro Kyjivo redakcija*). Atlikta analizė parodė, kad ypatingą vaidmenį kuriant naujas sinaksarines pamokymų versijas atliko ukrainiečių raštininkai.

Šaltiniai

1. BAN 13.8.2: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, XVI a. antroji pusė, 295 lap. Sankt Peterburgas, Rusijos mokslų akademijos biblioteka, Pagrindinė kolekcija, nr. 13.8.2.
2. BN 12185 III: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, XVI pabaiga – XVII a. pradžia, 408 lap. Varšuva, Lenkijos nacionalinė biblioteka, nr. 12185 III.
3. F 19-95: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, 1512 m., 624 lap. Vilnius, Lietuvos mokslo akademijos Vrublevskių biblioteka, Rusiškų rankraštinųjų knygų fondas (F 19), nr. 95.
4. Jav. 4: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, XVI pabaiga – XVII a. pradžia, 264 lap. Sankt Peterburgas, Rusijos nacionalinė biblioteka, Juliano Javorskio kolekcija (f. 893), nr. 4.
5. Jav. 5: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, XVII a. pirmoji pusė, 381 lap. Rusijos nacionalinė biblioteka, Juliano Javorskio kolekcija (f. 893), nr. 5.
6. KDA 178: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, apie 1643 m., 597 lap. Kyjivas, Ukrainos nacionalinė Vladimiro Vernadskio biblioteka, Kyjivo dvasinės akademijos Bažnytinio archeologinio muziejaus kolekcija, (f. 301), nr. 178, 2 tomas.
7. Kir. Bel. 1/1240: *Sinaksaras*, gruodis–vasaris, 1452 m., 360 lap. Sankt Peterburgas, Rusijos nacionalinė biblioteka, Kirilo Belozerskiečio vienuolyno kolekcija (f. 76103), nr. 1/1240.
8. MGU 1563: *Sinaksaras*, rugsėjis–lapkritis, XVII a. pirmasis ketvirtis, 436 lap. Maskva, Maskvos valstybinio universiteto mokslinė biblioteka, nr. 1563.
9. Muz. 4102: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, XVI a. pirmasis ketvirtis, 364 lap. Maskva, Rusijos valstybinė biblioteka, Muziejaus kolekcija (f. 178), nr. 4102.
10. NBKM 1043: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, XVII a. pradžia, 305 lap. Sofija, Nacionalinė šv. Kirilo ir šv. Metodijaus biblioteka, nr. 1043.
11. NMB IX A 44: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, XVII a. pirmasis ketvirtis, 416 lap. Praha, Nacionalinio muziejaus biblioteka, nr. IX A 44. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.esbirky.cz/detail/187389/?series=fb05750df335524593affb>>.

12. Sof. 1332: *Sinaksaras*, rugsėjis–lapkritis, apie 1452 m., 360 lap. Rusijos nacionalinė biblioteka, Naugardo Sofijos kolekcija (f. 728), nr. 1332.
13. Sof. 1353: *Sinaksaras*, birželis–rugpjūtis, apie 1452 m., 296 lap. Rusijos nacionalinė biblioteka, Naugardo Sofijos kolekcija (f. 728), nr. 1353.
14. Tip. 158: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, XIV a. pabaiga, 180 lap. Maskva, Rusijos valstybinis senųjų aktų archyvas, Maskvos sinodalinės spaustuvės kolekcija (f. 381), nr. 158. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://rgada.info/kueh/index2.php?str=381_1_158>.
15. Tip. 161: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, XIV a. vidurys, 339 lap. Rusijos valstybinis senųjų aktų archyvas, Maskvos sinodalinės spaustuvės kolekcija (f. 381), nr. 161. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://rgada.info/kueh/index2.php?str=381_1_161>.
16. Tich. 520: *Sinaksaras*, lapkričio 30 d. – vasario 14 d., XVI a. pirmasis ketvirtis, 234 lap. Novosibirskas, Valstybinė viešoji mokslinė techninė Rusijos mokslų akademijos Sibiro filialo biblioteka, Michailo Tichomirovo kolekcija, nr. 520.
17. TSL 721: *Sinaksaras*, lapkritis–kovas, apie 1528 m., 450 lap. Rusijos valstybinė biblioteka, Pagrindinė Švč. Trejybės ir šv. Sergijaus lauros kolekcija (f. 304.I), nr. 721. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<https://lib-fond.ru/lib-rgb/304-i/f-304i-721>>.
18. Uvar. 56: *Sinaksaras*, rugsėjis–vasaris, 1496 m., 546 lap. Maskva, Valstybinis istorijos muziejus, Aleksejaus Uvarovo kolekcija, nr. 56-1°.
19. Usov. 44: *Sinaksaras*, rugsėjis–lapkritis, XVI a. antroji pusė, 195 lap. Rusijos valstybinė biblioteka, Eutichijaus Usovo kolekcija (f. 651), nr. 44.
20. Voskr. 30 perg.: *Antiocho Pandektai*, XI a., 310 lap. Maskva, Valstybinis istorijos muziejus, Voskresenskio kolekcija, pergamentas, nr. 30.

Literatūra

1. BECK, Hans-Georg. *Kirche und Theologische Literatur im Byzantinischen Reich*. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1959. 835 p.
2. BULANIN, Dmitrii. "Pandekty Antiokha". *Slovar' knizhnikov i knizhnosti Drevnei Rusi*, Leningrad, 1987, vyp. 1: XI–pervaya polovina XIV v., p. 290–292. [žiūrėta 2022 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lib.pushkinskijdom.ru/Default.aspx?tabid=4474>>.
3. CHISTYAKOVA, Marina. Novye dannye o rodstve moskovskoi i kirillo-belozerskoi redaktsii Stishnogo prologa (sentyabr'–noyabr'). *Slavistica Vilnensis*, 2014, t. 59, p. 41–54. [žiūrėta 2022 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.academia.edu/10229404>>.
4. CHISTYAKOVA, Marina. O strukture osenne-zimnego toma novogrudskoi redaktsii. In *Naujasi kalbų ir kultūrų tyrimai*. Vilnius: Petro ofsetas, 2012, p. 13–27. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.academia.edu/1912086>>.
5. CHISTYAKOVA, Marina. Pandekty Antiokha v tserkovnoslavyanskom Prologe (na materiale chtenii pervogo polugodiya). *Slavistica Vilnensis*, 2022, t. 66 (2), p. 10–27. DOI: [https://doi.org/10.15388/SlavViln.2021.66\(2\).68](https://doi.org/10.15388/SlavViln.2021.66(2).68).
6. CHISTYAKOVA, Marina. Poucheniya iz Pandektov Antiokha v Prologe: ukazatel' incipitov. *Slavistica Vilnensis*, 2022, t. 66 (2), p. 141–150. DOI: [https://doi.org/10.15388/SlavViln.2021.66\(2\).76](https://doi.org/10.15388/SlavViln.2021.66(2).76).
7. CHISTYAKOVA, Marina. *Predvaritel'nyi svodnyi katalog tserkovnoslavyanskikh prolozhnykh tekstov*, t. 3: Noyabr' (= Preliminarus suvestinis bažnytinio slavų Sinaksaro tekstų katalogas, t. 3: Lapkritis). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2019. 607 p.

8. CHISTYAKOVA, Marina. *Rukopisnye prologi Velikogo knyazhestva Litovskogo i Pol'skogo korolevstva* (Krakowsko-Wileńskie Studia Slawistyczne, t. 13). Kraków: Scriptum, 2017., 390 p.
9. CHISTYAKOVA, Marina. *Tekstologiya vil'nyuskikh rukopisnykh prologov: sentyabr'–noyabr'* (= *Vilniaus rankraštinų sinaksarų tekstologija: rugėjis–lapkritis*). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008. 477 p.
10. LOSEVA, Olga. *Zbitiya russkikh svyatykh v sostave drevnerusskikh prologov XII – pervoi treti XV vekov*. Moskva: Rukopisnye pamyatniki Drevnei Rusi, 2009. 472 p.
11. NOVIKOVA, Olga. K izucheniyu Stishnogo prologa serediny XV veka iz Kirillo-Belozerskogo monastyrya. *Vestnik Alyans-Arkheo*, 2015, vyp. 12, p. 3–28. [žiūrėta 2022 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://aarheo.ru/files/Vestnik_Alyans-Arkheo._Vyp._15.pdf>.
12. POPOVSKI, Josif. The Pandects of Antiochus. *Polata Knigopisnaya*, 1989, vol. 23–24, 202 p. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<https://kb.osu.edu/handle/1811/28582>>.
13. PROKOPENKO, Larisa. *Drevnii slavyanskii rukopisnyi Prolog: istoriya sozdaniya, redaktsii, bytovanie v XII–XIV vv. (sentyabr'skoe polugodie)*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2011. 528 p.
14. PROKOPENKO, Larisa. Prolozhnaya redaktsiya Pandekt Antiokha. *Drevnyaya Rus'. Voprosy medievistiki*, 2005, nr. 3 (21), p. 84–85. [žiūrėta 2022 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.drevnyaya.ru/vyp/stat/s3_21_1.pdf>.
15. VASILIK, Vladimir. Antiokh. In *Pravoslavnaya entsiklopediya*, Moskva, 2001, t. 2, p. 499. [žiūrėta 2022 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.pravenc.ru/text/115742.html>>.